

**УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЧНА МУЗИКА:
ДЕЯКІ АСПЕКТИ
ТВОРЧОСТІ СУЧАСНИХ КОМПОЗИТОРІВ**

*(оглядова довідка за матеріалами преси,
неопублікованими документами та Інтернету 2015–2016 рр.)*

На теренах України жили і творили славетні українські композитори, які вивели українську професійну музику на світовий рівень симфонізму, на новий рівень музичного мислення і були творцями сучасної національної композиторської школи [1].

І сьогодні українські композитори продовжують плідно працювати. За словами Є. Станковича, «зараз у нас є надзвичайно потужний загін композиторів різних поколінь» [2].

Більше того, українська музика займає свою особливу нішу у світовому музичному мистецтві. І цей факт визнається вже й за кордоном. Так, за словами італійського музиканта Л. Гаджера, який заснував у Києві ансамбль сучасної музики, «українська композиторська школа ізольована. І в цьому є навіть своя перевага, оскільки її не так сильно торкнулася глобалізація. Що й казати, у Західній Європі є чудові композитори. Але якщо візьмемо композиторів середнього рівня, то почуємо узагальнені риси стилів Штокгаузена, Булеза, Лахенмана та інших: цих стилів студентів навчають у консерваторіях. Але ми не зможемо відрізнити, з якої країни або регіону ті чи інші композитори. Від українських композиторів, яких я слухав, віє якоюсь, у хорошому значенні слова, наївністю. У Західній Європі частіше завважуєш фантастичну техніку, але не розумієш загального вектора композитора – навіть він пише. Там я часто сумую за цією наївністю, а точніше – за чесністю». Ця, хоча й дещо спрощена оцінка, показова, бо вона визнає ту особливу роль, яку займає українська композиторська школа у світі [3].

Звісно, загальні соціально-економічні проблеми нашої держави, позначаються й на музичному мистецтві. Тож і умови праці вітчизняних композиторів не є простими. Сьогодні в Україні фактично відсутні музичні видавництва, не

діє система звукозапису та розповсюдження компакт-дисків, бракує концертних залів [4].

Та попри це українські композитори різних поколінь вносять свій творчий вклад у розвиток вітчизняної музики.

Дуже важливим для композитора є можливість почути свої твори у професійному виконанні. Окрім індивідуальних концертів та проектів, таку можливість дають великі музичні фестивалі. Серед них найбільш орієнтованим на твори сучасних українських композиторів є Міжнародний фестиваль «Музичні прем'єри сезону», який щовесни проходить у Києві. 2016 року у його рамках на різних концертних майданчиках української столиці відбулося 3 симфонічних, 4 хорових, 6 камерних концертів. У ці дні можна було відвідати мистецький проект «Дивосвіт» і познайомитися з творами лауреатів VI Обласного конкурсу юних композиторів імені Ю. С. Мейтуса (м. Кіровоград), завітати на концерт переможців VI Київського міського конкурсу «Українські композитори – дітям» та концерти-презентації 2-х компакт-дисків – програми сонат для віолончелі соло у виконанні Назара Джурина (США) та авторського диска композитрки Ю. Гомельської. Продовженням концертної програми фестивалю стали три монографічні концерти: ювілейний творчий вечір С. Острової; концерт-портрет композитора Л. Юріної, на якому вперше в Україні було виконано англійську версію моноопери «Леді Лазарус» для сопрано, фортепіано та електроніки на тексти Сильвії Плят та Джеймса Джойса; концерт камерної музики у виконанні скрипаля з Швейцарії Габріеля Брюннера.

Традиційно на фестивалі звучало чимало хорової музики, яку представляв Муніципальний камерний хор «Київ», зокрема, відбулася прем'єра хорового понадциклу В. Сильвестрова «2014».

Усі симфонічні концерти фестивалю презентували виконання найновіших творів українських та зарубіжних майстрів. Це, зокрема, написаний для проекту «Три «С» (Скорик – Сильвестров – Станкович)» Концерт №2 для віолончелі з оркестром М. Скорика (соліст О. Пірієв) та симфонічна поема «Дніпро» Є. Станковича; нові композиції Д. Ареф'єва, Є. Корновича (Польща), В. Сильвестрова, О. Шимка та В. Сіренка; «Осіньна музика для саксофона з оркестром» Г. Гаврилець тощо.

А на заключному концерті у виконанні Національного ансамблю солістів України «Київська камерата» було представлено твори В. Сильвестрова, З. Алмаші, Ю. Гомельської, Б. Кривоуста, В. Гончаренка [5].

Твори сучасних українських композиторів звучали й на інших музичних фестивалях як у столиці, так й у регіонах нашої держави. Так, на XXVII Міжнародному фестивалі «Kyiv Music Fest» було виконано твори М. Скорика, І. Карабиця, Є. Станковича та інших композиторів. Тут також проходили презентації нових нотних видань, компакт-дисків, рок і ф'южн-альбомів сучасних укра-

їнських композиторів, майстер-класи і концертний нон-стоп марафон. А на фінальному концерті у Великому залі Національної музичної академії імені П.І. Чайковського прозвучав симфонічний твір І. Щербакова «Пісня про пісню, або Warum? без відповіді» у виконанні Національного академічного симфонічного оркестру України [6].

Програму XXXV Міжнародний фестиваль музичного мистецтва «Віртуози» у Львові було відкрито оркестровою сюїтою з музики до балету «Ніч перед Різдом» Є. Станковича [7].

Творчість сучасних українських композиторів було представлено на XXII Міжнародному фестивалі сучасної музики «Контрасти», що тривав у Львові від 30 вересня до 9 жовтня 2016 р. У його рамках відбулося 20 концертів, зустрічі з композиторами, лекції, майстер-класи тощо. Звучала сучасна музика різних жанрів та напрямів: від класичних інструментальних складів до експериментальних аудіо-, відео-, та електроакустичних інсталяцій [8].

Фестиваль музики львівських композиторів «Львівські прем'єри», організований Львівською організацією Національної спілки композиторів України (ЛОНСКУ) представляв різножанровий та різностильовий зріз творчості композиторів Львова різних поколінь, творчість яких вже давно відома не тільки в Україні, але і за кордоном. Тут, зокрема, прозвучали твори М. Скорика, Л. Сидоренко, З. Алмаші, О. Мануляка, В. Камінського, Б. Фроляк, Ю. Ланюка [9].

Велике значення мали й індивідуальні концерти та проекти, що давали можливість широко представити творчість того чи іншого композитора. Певною тенденцією останніх років стало підвищення інтересу суспільства до творчості композиторів старшого покоління, які сьогодні сприймаються як живі класики.

Так, широкий інтерес викликав концерт у Колонному залі ім. М. Лисенка Національної філармонії України, присвячений творчості знаних українських композиторів Жанни і Левка Колодубів. 2015 рік був ювілейним для подружжя – їм обом виповнилося по 85. «Навряд чи ще десь у світі можна знайти подібний феноменальний тандем», – зазначила музикознавець І. Сикорська.

Понад піввіку подружжя Колодубів єднає любов до Музики. Її творення було і залишається для них нагальною життєвою потребою. За понад півстоліття активного життя у композиторській професії кожен з них віднайшов свою нішу, сформував неповторний авторський почерк.

Л. Колодуб по праву вважається корифеєм української музики і визнаним майстром масштабних полотен. У його творчому доробку – чотири опери, балети, оперети, 13 симфоній, понад 20 концертів для різних інструментів з оркестром, дві «Карпатські рапсодії», понад 20 оркестрових сюїт, хоріві, камерні твори, романси, музика до вистав і кінофільмів. Він творив майже у всіх жанрах, причому все написане – майстерна, талановита музика з яскравим національ-

ним колоритом. У доробку Ж. Колодуб переважають твори камерного жанру: оркестрові симфоністи, сюїти, концерти; багато творів для дітей. Так, широко-відомі два зошити її «Обробок пісень народів світу», «Музична абетка» (збірка пісень на народні тексти), а «Дитячий альбом» видано навіть у Канаді.

У парному авторському концерті Колодубів у Національній філармонії України прозвучали різножанрові, але знакові для обох авторів твори. Відкрила концерт «Партита для струнних» Ж. Колодуб. Шість п'єс для струнних також підкреслили стильність і вишуканість їхньої авторки. А трагедійний Концерт для альту з оркестром Ж. Колодуб став однією з кульмінацій концерту. Твір присвячено пам'яті мами – В. Войцицької-Брондз, випускниці Київської консерваторії, яка не пережила воєнного лихоліття й померла у 36 років. Його глибоко пронизливо зіграв О. Лагоша.

Другий відділ було присвячено Л. Колодубу. Його Симфонія в стилі українського бароко свого часу відіграла визначну роль у тогочасному культурно-музичному житті, стала непересічною, знаковою подією: Л. Колодуб започаткував нею стиль необароко в українській музиці. В сюїті «Турівські пісні» композитор пригадав і творчо переосмислив народні пісні свого дитинства. Це надзвичайно ефектний концертний цикл, де легко пізнаються першотемі: козацька пісня «Гей, гук мати...», купальська «Гей, на Купала», жартівлива «Ой кум до куми залицявся» та ін. Л. Колодуб одягнув їх в академічне вбрання, опрацювавши як композитор фольклорний матеріал, і вони засяяли новими барвами.

Концерт для фагота з оркестром вкотре підтвердив, що Левко Миколайович є нині одним з найкращих знавців симфонічного оркестру, а концерт став окрасою рідкісного репертуару для фагота. Загалом вечір пройшов на підйомі. Колеги, учні, друзі тепло вітали ювілярів, а успіх у слухачів ще раз підкреслив актуальність та сучасність музики композиторів [10].

Широкого резонансу набув у 2016 році Арт-проект «Три «С», присвячений трьом майстрам сучасної української класичної музики – композиторам М. Скорику, Є. Станковичу і В. Сильвестрову, які є славою і гордістю вітчизняної культури. Ця потужна національна акція охопила не тільки столицю, а й різні регіони нашої держави. За задумом організаторів, кожен із композиторів «тріїці» матиме авторський концерт і тур українськими містами.

Проект проходить у три етапи. Розпочався він у квітні у Національній опері України прем'єрою Концерту №2 для віолончелі з оркестром М. Скорика у виконанні Симфонічного оркестру Національної радіокомпанії України та соліста О. Пірієва. А потім серія вечорів продовжилася по Україні. Восени 2016 року у Національній опері України стартувала друга частина проекту «Три «С», присвячена метру сучасного українського музично-творчого процесу Є. Станковичу. Концертна серія також охопила низку міст, зокрема Чернівці, Харків, Ужгород, Одесу, Львів тощо. Програма, присвячена Є. Станковичу, звучатиме й

у 2017 році; тоді ж відбудеться й третій етап проекту, присвячений В. Сильвестрову.

Заздалегідь анонсована подія, активне інформаційне залучення соцмереж привели до аншлагу в Національній опері. У столичній імпрезі, присвяченій М. Скорику, його «Триптих» на теми з кінострічки «Тіні забутих предків» для симфонічного оркестру, вибрані каприси з твору «24 каприси» Н. Паганіні в симфонічній версії М. Скорика та Концерт №2 для віолончелі з оркестром пролунали в сузір'ї знаменитих шедеврів Дж. Гершвіна («Рапсодія в стилі блюз»), К. Дебюссі («Післяполудневий відпочинок фавна»), М. Равеля («Болеро»). Саме в такому вишуканому «оточенні» іменитих композиторів музика М. Скорика органічно встала в одну лінійку зі світовими шедеврами та підкорила слухачів своєю національною колористикою, плинним, зворушливим мелодизмом, запальними карпатськими ритмами, звуковою барвистістю [11].

З великим успіхом пройшов й другий етап проекту «Три «С», присвячений творчості Є. Станковича. У його прем'єрному концерті у Національній опері України твори автора звучали у діалозі з композиціями Д. Шостаковича. До програми вечора увійшли: Симфонія № 9 Д. Шостаковича та вибрані фрагменти з композицій Є. Станковича – Музика з балету «Прометей» і «Страсті за Тарасом» для хору та оркестру (фрагменти). Та головну інтригу концерту становила світова прем'єра – виконання Концерту №2 для віолончелі з оркестром Є. Станковича.

Цей твір, завершений митцем у квітні 2016 року, має свою тривалу історію створення. Втілити ідею цього концерту, задуманого ще у 70-ті роки, композитора підштовхнув саме проект «Три «С».

Концерт складається з 3-х частин, кожна з яких має програмний підзаголовок: «Музика для Марточки», «Постлюдія» і «Монолог діда». За словами віолончеліста О. Пірієва, «це – концерт-монолог, концерт-портрет або навіть концерт-одкровення... Він епохальний, свого роду певний підсумок усього творчого досвіду генія, який втілений у голосі віолончелі... Голос усієї епохи, починаючи з середини ХХ століття».

У концерті брали участь Заслужений академічний симфонічний оркестр Українського радіо, Академічний хор імені Платона Майбороди Українського радіо та віолончеліст О. Пірієв [12].

Проект було дуже високо оцінено як мистецтвознавцями, так і композиторами. Зокрема, голова Київської організації Національної спілки композиторів України Г. Гаврилець відзначила, що «колеги-композитори й музикознавці завжди з пієтетом ставилися до славетної «трійці» сучасних класиків: Скорика – Станковича – Сильвестрова. Ідею, щоб об'єднати ці імена в одному проекті, вдало впровадив у життя молодий та енергійний музикант із яскраво вираже-

ною менеджерською «жилкою», віолончеліст О. Пірієв, і наразі ми стали свідками захоплюючого нового мистецького проекту».

А на думку музикознавця Г. Степанченко, «проект «Три «С» є надзвичайно вдалою спробою розширити загально вживане поняття „європейського контексту”» [11].

Втім, у пресі констатували, що ідея проекту «Три «С» не така вже й нова: концерти під такою назвою проводили раніше і Національна спілка композиторів, і Національна філармонія України. Але вперше творчість цих знакових для українського музичного мистецтва авторів дала поштовх цілому масштабному, довготривалому – розрахованому загалом майже на 2 роки проекту, що, по суті, є серією концертів, географія яких охопить, практично, всю Україну. Проект «Три С» – це насамперед абсолютно новий формат промоції найкращих досягнень сучасного українського музичного мистецтва. Це не суто комерційний, а, насамперед, соціально спрямований проект із чітко окресленою концертно-просвітницькою програмою. Презентація шедеврів легендарних композиторів у містах України – це і формування нової слухацької аудиторії, і розширення географії шанувальників саме українського класичного продукту [13].

Помітною мистецькою подією став Фестиваль музики В. Сильвестрова, що розпочався у жовтні 2015 р. у столичному Домі освіти та культури «Майстер Клас», а завершився у січні 2016 р. Захід було викликано появою унікального проекту «Багателі» – 21-го циклу творів на п'яти компакт-дисках у виконанні автора. Таке повне видання «багательного епосу» В. Сильвестрова побачило світ завдяки українському видавництву «Дух і Літера».

Перший концерт Фестивалю музики В. Сильвестрова представляв доробок композитора у галузі камерної музики у широкому спектрі: від вокальних композицій, фортепіанних опусів до експериментів із різними інструментальними складами. В одній імпрезі об'єдналися найкращі українські виконавці: В. Матюхін, Д. Таванець, Є. Моторенко (фортепіано), Б. Півненко, М. Которович (скрипка), З. Алмаші (віолончель), Н. Кметь (арфа) і багато інших.

Наступні чотири концерти фестивалю на сцені Дому освіти та культури «Майстер клас» включали програми як українських, так і зарубіжних виконавців. Також у рамках фестивалю відбувалася презентація циклу циклів «Багателі» за участю В. Сильвестрова. Працювала також виставка робіт Б. Єгіазаряна, яка візуально підтримувала витончені художні образи музики В. Сильвестрова.

Організатори заходу – Дім освіти та культури «Майстер Клас», Національний університет «Києво-Могилянська академія», Центр європейських гуманітарних досліджень, Центр досліджень історії та культури східноєвропейського єврейства, Видавництво «Дух і Літера». Партнер – Товариство «Інфопульс-Україна» [14, 15].

Винятково на музиці сучасного класика М. Скорика базувався I Всеукраїнський музичний конкурс М. Скорика, що проходив 2016 року у Національній музичній академії ім. П. Чайковського під патронатом дружини Президента М. Порошенка за сприяння Міністерства культури України та посольств Королівства Бельгія і Держави Ізраїль в Україні.

Упродовж п'яти днів звучали твори маестро. У журі, яке очолював сам метр, були його колеги, знані у світі представники фортепіанного мистецтва. На конкурс було подано 16 заявок від молодих музикантів із Дніпропетровська, Тернополя, Львова, Донецька, Одеси, Кривого Рогу, Полтави та Києва. У першому турі кожен конкурсант представляв сольну програму тривалістю у півгодини з кількох творів, зокрема обов'язкову для всіх композицію «Спогад», написану М. Скориком спеціально для цього музичного змагання. Вісім учасників, які пройшли до другого туру, виконували Концерт для фортепіано з оркестром № 1 у супроводі Національного президентського оркестру України. Виконавський рівень конкурсантів виявився вельми високим.

Гала-концерт закриття конкурсу за участю Національного президентського оркестру став справжнім святом музики М. Скорика. Звучали твори метра, зокрема й під його диригуванням. Композитор представив світову прем'єру оркестрової версії «Покаянного псалма пам'яті Небесної Сотні», яку присвятив жертвам розстрілів на Майдані [16].

Доволі плідною є сьогодні й творчість вітчизняних композиторів середнього покоління, які почали виходити на перший план у 80-ті роки ХХ ст. Більшість із них уже не була чи майже не була скута старими догмами тоталітарного диктату. Ці композитори активно вивчали кращі зразки нової європейської музики, твори відомих композиторів з Росії, США, Естонії, Латвії, Литви, Грузії, Вірменії, представників класичного українського авангарду 1960–1970-х років. Більшість із них мала можливість безпосередньо контактувати із сучасними композиторами інших країн на міжнародних музичних фестивалях в Україні, також на концертах, фестивалях та в майстер-класах і колоквиумах у Великій Британії, Німеччині, Польщі, Франції, Хорватії, Швейцарії. Такий обмін інформацією сприяв становленню самобутніх і цікавих композиторських обдарувань.

Зараз можна простежити три головні напрямки композиторського письма та творчих уподобань цих авторів. До першого напрямку відносять композиторів, що працюють у техніці розширеної тональності з використанням атональності, модальності та алеаторики. До другого – композиторів, що продовжують традиції нового фольклоризму. Генеалогія останніх традицій сягає 1910-1920-х років. Третій напрям представляють твори, зорієнтовані на використання здобутків європейського авангарду 50-60-х років та поставангарду 70–80-х років.

Очевидно, не можна чітко розмежувати композиторів відповідно до згаданих напрямків. Адже більшість авторів цієї генерації чимало експериментує й

шукає нові можливості самовиразу. Тож, найхарактерніші риси даних творчих напрямків стають помітні при аналізі творів дуже виразно.

Так, найсильніші традиції фольклоризму простежуються у композиторів – вихованців Львівської школи. Більшість із них студіювали у професорів Д. Задора, В. Флиса та М. Скорика, а також у професора Є. Станковича у Києві. Яскравими представниками даного напрямку є композитори Г. Гаврилець, О. Козаренко, Ю. Ланюк та В. Рунчак.

Досить численною є також група композиторів, що працюють у техніці розширеної тональності з більшими чи меншими вкрапленнями атональної, модальної та алеаторної технік. Серед найяскравіших представників цього напрямку – М. Денисенко, С. Зажитько та І. Щербаков.

На композиторів, твори яких можна віднести до третього напрямку, справили значний вплив філософсько-релігійні концепції християнства та буддизму, а також творчість представників європейського авангарду 1960–1980-х років, зокрема К. Штокгаузена та його кола, Е. Денисова, деяких композиторів Польщі, Франції та Нідерландів. В ряді творів цих авторів прослідковується сильний вплив 12-тонової техніки школи А. Берга та техніки мінімалізму. Найцікавішими представниками цього напрямку є О. Грінберг, О. Гугель, О. Щетинський та Л. Юріна.

Практично всі композитори цієї генерації регулярно беруть участь у міжнародних музичних форумах, творчих дискусіях, майстер-класах тощо. Деякі їх твори входять до репертуару відомих європейських виконавців [17].

З мистецьких подій, пов'язаних з творчістю композиторів середньої генерації найбільшу увагу преси привернув фестиваль музики Вікторії Польової «Сімург-фестиваль», що відбувався у столичному Домі освіти та культури «Майстер Клас». В. Польова – одна з найбільш виконуваних не тільки в Україні, а й за кордоном українських композиторів. Її музика тяжіє до так званого «сакрального мінімалізму».

Фестиваль тривав протягом 2016 року та складався із семи концертів, об'єднаних за словами В. Польової, «ідеєю мандрівки свідомості в пошуках єдності». Твори композиторки прозвучали у виконанні Національного ансамблю солістів «Київська камерата», вокального ансамблю «Ніка» та солістки О. Арбузової (сопрано).

Найбільш резонансним став перший концерт циклу під назвою «Сад земних насолод», що включав три прем'єрні твори: «Злидні» (2012 – 2016) для вокального ансамблю та камерного оркестру на вірш З. Міркіної, Parhelia («Чотири сонця», 2014 – 2016) для сопрано та камерного оркестру на вірші А. Спески (Arnold Spescha) та «Заколювання Землі» (2016) для вокального ансамблю, струнного оркестру та етнічних ударних на вірші ацтекського поета, відомого в історії лише за псевдонімом Перо Ацтлана; тексти двох останніх опусів пролу-

нали такими рідкісними мовами, як ретороманська та ацтекська відповідно. Усі ці роботи позначили новий етап у творчості композиторки, чиї твори раніше часто вирізнялися драматичними, навіть трагічними інтонаціями. Наразі переважало більш мінімалістичне звучання: це – музика піднесеної поетики та медитативної виваженості [18, 19].

Доволі перспективною вважають мистецтвознавці й творчість композиторів наступної генерації, яких традиційно називають молодими. «Головна їхня амбіція – пізнати світ через звук. Сучасний молодий український композитор нечасто може собі дозволити «просто писати музику». Він грає сольні концерти, створює ансамблі сучасної музики, навчається, викладає, бере участь в організації фестивалів, домовляється з концертними залами, поліграфічними фірмами тощо. І при цьому чітко розуміє, що живе посеред випаленого поля. У країні з паралізованою системою звукозапису, де немає нотних видавництв, практично позбавлений можливості їздити по світу. У країні, де не практикується чітке й послідовне осмислення того, що він робить. Покоління «за 50», яке застало радянські часи, сконцентрувало свій праведний гнів на держструктурах; «за 40» – іронічні песимісти, мовчки пишуть музику; «до і після 30» – помірковані оптимісти, котрі покладаються на власні таланти, працьовитість і хоробрість на межі відчаю. Державу приймають, хоча й не розуміють, з професії їти не планують, багато працюють і так само багато думають» [4].

Ці композитори доволі чітко розуміють проблеми, які існують сьогодні у музичному мистецтві. Так, за словами композитора та піаніста О. Шмурака, найбільшою проблемою є «відсутність серйозної фінансової та іншої підтримки з боку профільних державних і бізнес-структур. Наприклад, хотілося б попрацювати з музично-театральним жанром. Але я не маю прямої можливості поставити свою оперу. Мало того, без серйозних пошуків дуже серйозних грошей немає можливості поставити навіть камерну оперу! Немає (і не передбачається) виходу на симфонічні оркестри... Виконання оркестром у нас у країні передбачає наявність у композитора певних звань, формальних і неформальних. А для цього потрібно здолати довгий шлях, який пройшли Польова, Луньов, Щербачков, Гаврилець... Припустімо, напишу завтра симфонію, піду з нею в Національний симфонічний або Філармонічний оркестр, скажу: «Ось моя симфонія. Можете грати». А вони скажуть: «Можемо. Але не хочемо». Тому й не хочу писати симфонії. В академічній сфері не попит створює пропозицію, а пропозиція – попит. Умовно кажучи, є очікування з боку керівництва філармонії, і вони виправдані, розумні й раціональні. «Легка», у відомому сенсі «дешева» класика (наприклад П'яццолла) продається краще, ніж актуальна сучасна музика... – І що ж із цим робити? – Коли в Санкт-Петербурзі я переміг на композиторському конкурсі «Крок ліворуч», мені подарували книжку про голландську музику. Так-от, революція в голландській музиці 1960-х відбулася таким чином: компо-

зиторів натиснули на державу, держава натиснула на концертні зали, зали натиснули на оркестри. Тільки так, прямого шляху немає. Не можна просто прийти до менеджерів, ласих до легкої наживи, і сказати: «Ось моя музика, зіграйте її!» [4].

О. Шмурак також наголосив, що створений ним ансамбль *Nostri Temporis* «працює у форматі особистої зацікавленості його учасників (троє з членів ансамблю – я, Максим Коломієць, Сергій Вилка – композитори) і завдяки відносній легкості камерного жанру. Не дешевизни! Зіграти симфонію все ж таки складніше, ніж ансамблеву програму. У камерному жанрі легше взаємодіяти, там кожен музикант – жива людина, особистість. Оркестранти ж у своїй більшості – люди-маски, зомбі, які працюють за копійки й ненавидять усіх композиторів разом узятих».

За словами О. Шмурака, сьогодні перспективи фінансового успіху для колективу *Nostri Temporis* доволі сумнівні. «Останнім часом ми практично не граємо безплатно. Звичайно, поки що це символічні гроші, кожен заробляє від 200 до 1000 гривень за концерт. Якби такі концерти відбувалися щотижня, то теоретично можна було б жити. Але зараз це неможливо: немає такої кількості музичних акцій, та й особистий графік учасників ансамблю не дозволяє грати стільки концертів. У кожного, крім ансамблю, є основна робота». Також О. Шмурак погоджується з думкою, що пересічний слухач досить болісно реагує на звуки нової музики. Композитор наголошує, що «палітра функцій сучасної академічної музики радикально відрізняється від палітри XVIII–XIX століть, а саме ставленням до своєї цільової аудиторії. Підкреслюю: цільової аудиторії, це дуже важливо... За кілька століть усе змінилося: зміст музики, технологія, коло образів, жанрова і функціональна палітри. Ми не можемо писати так, як писали раніше, а слухачі – сприймати. Цей процес априорі не може бути таким, як раніше». Тож, сучасний композитор чекає від свого слухача сприйняття, очищеного від жанрових, стильових та інших моделей. «Звичайно, шаблони існують завжди, вони є навіть у Лакенманна. Можна працювати в полістилістиці або постмодернізмі, як працюють Сильвестров, Канчелі. Але моє покоління вже не може пропонувати жанр або стиль, бо все це вже було. На зміну приходять безпосереднє сприйняття на фізіологічному рівні: фонізм, ритм, ладогармонійна організація. Працюють позамузичні моделі, візуальні, акустичні речі. Рунчак розставляє музикантів по всьому залу – і це працює. Це теж «чиста музика», але інша, ніж у часи Моцарта і Гайдна» [4].

А на думку іншого молодого композитора та піаніста О. Безбородька, «у нас не тільки емоційніше сприйняття музики, а й емоційніше навчання. В результаті у виконавців кульгає розуміння структури твору. Можливо, це одна з причин недовірливого ставлення українських виконавців до неромантичної музики». Втім, він наголошує, що «сучасна академічна музика тим і гарна, що в

ній немає форматів! Це головна її перевага, бо все інше – неприступність, незрозумілість тощо – це вади» [4].

Сучасний композитор має бути універсалом, – впевнена композитор та музикознавець Л. Сидоренко. «Універсалізм – це вимога нашого часу. Сучасне життя і суспільство вимагають від композитора багатогранності: доводиться і аранжування робити, і оркестровки писати, і електронікою займатися, і ази звукоорежисури опановувати, і викладати. Іноді, звісно, хочеться зануритись у щось одне, але все ж таки універсальний спосіб життя доповнює, розширює творчу особистість, змушує активно рухатись уперед... Сьогодні, безумовно, існує небезпека впливу «чужих» стилів, «чужої» музики, еkleктизму, що, власне, характерно для епохи постмодерну. Шнітке казав: «Усе, що зараз пишеться, вже колись було написано». Тому, мабуть, композиторам епохи Ренесансу чи бароко було значно легше: вони жили ніби в певному вакуумі, не зазнавали такого впливу інформації, як ми, а отже – мали більше шансів творити оригінальну, самобутню музику. Сьогодні композитор не може керуватися лише власними емоціями, уподобаннями. А вибір кожного композитора – це річ глибоко індивідуальна... Звісно, академічна музика в Україні сьогодні в досить занедбаному стані, як і культура взагалі, – через неналежне фінансування, відсутність підтримки з боку відповідних державних структур» [4].

На думку композитора З. Алмаші, «для композитора важливо не замикатися в академічності, потрібно шукати якісь нестандартні рішення і в самій творчості, і в її презентації. Крім того, ми, академічні музиканти, просто мусимо створити потужне «лобі» – як альтернативу низькопробній розважальній музиці. Вона заповнила весь простір – реальний і віртуальний. Це як купити сміття у приміських лісах!» [4].

Дуже важливим для розвитку академічної музики є формування наступної наймолодшої генерації українських композиторів. Спробувати свої сили та познайомитися з творчістю колег дають їм можливість музичні фестивалі. Так, із 8 до 20 квітня 2016 р. у Києві проходив XIV Міжнародний форум «Музика молодих». Фестиваль представляв сучасну академічну музику в різних її формах і став платформою для культурного обміну між композиторами, ансамблями та окремими виконавцями не лише України, а й закордонними майстрами. Як відзначали організатори, оригінальність концепції музичної програми цього річного форуму полягала в інтерактивній ідеї полікультурного, полістилістичного та поліжанрового діалогу. Пошуки молодих композиторів у цьому напрямку реалізувалися у проектах «Етносучасність», «Бароковий постмодерн», «Танці народів світу», «Поле зору: Схід», *More prepared clavier* та «Електроакустика».

Вокально-інструментальна та камерна музика, так само як і електроакустичні твори та імпровізаційні проекти, звучали як результат спільної роботи ав-

торів та виконавців із України, Білорусі, Польщі, Італії, Іспанії, Португалії, Угорщини, Данії, Фінляндії, Азербайджану, Туреччини, Вірменії та Росії.

«Музика молодих» представила киянам українські та європейські музичні колективи й виконавців, зокрема, іспанського композитора, гітариста, віце-президента Австрійського товариства мікротональності Августіна Кастільї-Авілу, фінський дует у складі Мікко Раасакка (кларнет) та Антті Вахтола (фортепіано), Національний ансамбль солістів «Київська Камерата», Український імпровізаційний оркестр, ансамбль сучасної музики Sed Contra Ensemble, ансамбль старовинної музики Luna Ensemble, квартет «Гольфстрім», лауреатів міжнародних конкурсів, київських музикантів – скрипальку К. Бойчук, флейтистів С. Вілка, О. Бабаріна та І. Єрмака, піаністів В. Кияницю і В. Крускаля та ін.

А відкрився форум у Будинку освіти і культури «Майстер Клас» концертом Українського імпровізаційного оркестру (диригент – Д. Радзецький). Цей колектив є масштабним проектом гітаристів, братів Д. та С. Радзецьких. Мета і головне завдання Українського імпровізаційного оркестру – розширення можливостей композиції, колективного імпровізаційного виконавства, вміння створювати музику у великих колективах шляхом взаємозв'язку музикантів між собою, а також – популяризація цього виду мистецтва і залучення інтересу до сучасної української музики [20].

А з 13 по 20 травня у Києві, в рамках XIV Міжнародного форуму «Музика молодих», відбувався ще й Міжнародний конкурс молодих композиторів «Gradus ad Parnassum». Засновником та організатором конкурсу є Національна спілка композиторів України. Мистецький проект отримав державну підтримку за результатами рішення Експертної ради при Міністерстві культури України з відбору культурно-мистецьких проектів. Міжнародний конкурс молодих композиторів «Gradus ad Parnassum» проводився з метою виявлення і підтримки молодих композиторів, а також налагодження міжнародної комунікації між композиторами та виконавцями. До участі у цьогорічному музичному форумі молодих композиторів подали заявки близько 40-ка учасників із України, Польщі, Португалії, Іспанії, Азербайджану та Вірменії. Конкурс проводився у п'яти категоріях (від 7 до 35 років), у тому числі у чотирьох вікових категоріях та окремої категорії «Молодіжна симфонічна музика». Журі очолювала голова Київської організації Національної спілки композиторів України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, заслужений діяч мистецтв України, професор Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського Г. Гаврилець.

В рамках проведення заходу проходили конкурсні прослуховування за участі Національного ансамблю солістів «Київська камерата», концерти сучасної академічної музики, лекції члена журі, іспанського композитора, гітариста, віце-президент Австрійського Товариства Мікротональності Агустіна Кастільї-

Авілі. А концерт переможців Міжнародного конкурсу молодих композиторів «Gradus ad Parnassum» відбувався за участю Національного ансамблю солістів «Київська Камерата» 20 травня в Концертному залі Національної спілки композиторів України [21].

Актуальним сьогодні є й виховання та підготовка юних композиторів. За словами композитора, викладача композиції в НМАУ З. Алмаші, «мистецтво – це продукт дуже складної психофізичної і духовної роботи. У мистецтві дуже важко по-справжньому чогось навчити, можна тільки вказати шлях і допомогти досконало опанувати ремесло. А чи схоче людина йти цим шляхом – усе залежить від особистої свободи вибору» [4].

Допомогти проявити себе юним композиторам мав XXI Відкритий фестиваль-конкурс молодих композиторів ім. Л. Ревуцького, який щорічно від 1995-го проходить на Чернігівщині. Це єдиний конкурс в Україні для юних композиторів музичних шкіл та училищ, де композиторська справа викладається лише факультативно. До складу журі входили викладачі музичних шкіл та училищ, а очолив його композитор, професор Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського, завідувач кафедри композиції, народний артист України В. Птушкін. «Цього року конкурс був більш професійно-серйозний. Учасників хвилює все: і природа, і любов, і література. А події в Україні спонукають дітей до глибших роздумів. Було більше драматичних творів, із складною гармонічною структурою, поліфонічні та оркестрові твори». Також В. Птушкін зазначив: «Я завжди з нетерпінням чекаю весну, конкурс, бо він для мене як ковток свіжого повітря, звідси ми черпаємо кадри» [22].

Такі заходи засвідчують позитивні перспективи розвитку сучасної української академічної музики. Вони переконують, що музичне мистецтво в нашій країні не стоїть на місці, а українці можуть пишатися своїми композиторами, які продовжують розвивати вітчизняну академічну музику, роблять її сучасною та актуальною у світі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Українські композитори / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parafia.org.ua/mediateka/kompozytory/>
2. Станкович Є., Пірієв О., Десятерик Д. Новий Станкович / Станкович Є., Пірієв О., Десятерик Д. та ін. // День. – 2016. – 4–5 лист.
3. Гаджеро Л., Ростовцева К. Італійський цимбаліст Луїджі Гаджеро: «Українська композиторська школа ізольована. І в цьому є своя перевага» / Гаджеро Л., Ростовцева К. // Дзеркало тижня. Україна. – 2015. – 7–13 лист. – С. 15.
4. Бентя Ю. Музиканти, пред'явіть ваші ноти / Бентя Ю. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/CULTURE/muzikanti,_predyavit_vashi_noti__molodi_ukrayinski_kompozitori_yak_voni_pozhivayut_i_scho_pishut.html
5. Катаєва М. В столиці триває фестиваль «Музичні прем'єри сезону» / Катаєва М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vechirniykiev.com.ua/news/v-stolytsi-tryvaye-festyval-muzychni-premyery-sezonu>
6. У столиці завершився XXVII Міжнародний фестиваль «Kyiv Music Fest 2016» / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mr.co.ua/mr/mr.nsf/0/2B1E71E272F5861CC22580480066BCAE?OpenDocument>
7. XXXV-й Міжнародний фестиваль музичного мистецтва «Віртуози»: «КОНЦЕРТ–ВІДКРИТТЯ» / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mr.co.ua/mr/mr.nsf/0/4EAB1FEB150B60CEC2257FB80029-F9CB?OpenDocument>
8. XXII Міжнародний фестиваль сучасної музики «Контрасти» / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philharmonia.lviv.ua/news-philharmony/news-philharmony-20160915-1756/?lang=ua>
9. Фестиваль музики львівських композиторів Львівські прем'єри / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philharmonia.lviv.ua/09-2016/news-20160829-1529/?lang=ua>
10. Знані українські композитори Жанна і Левко Колодуби відзначили свої 85-річчя / 2016. – 24 січ. / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ridna.ua/2016/01/znani-ukrajinski-kompozytory-zhanna-i-levko-koloduby-vidznachyly-svoji-85-richchya/>
11. Семененко Н. Епохальна музика Скорика, або Світовий рівень світової прем'єри / Семененко Н. // День. – 2016. – 6 квіт.
12. Євген Станкович у проєкті «Три «С» / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mus.art.co.ua/evhen-stankovych-u-proekti-try-s/>
13. Голинська О. Скорик, велика прем'єра / Голинська О. // Дзеркало тижня. Україна. – 2016. – 23–28 квіт. – С. 15.

14. Валентин Сильвестров звучатиме на фестивалі свого імені / Інформація // Музика: інтернет-журнал. – 2015. – 12 жовт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mus.art.co.ua/valentyn-sylvestrov-zvuchatyme-na-festyvali-svooho-imeni/>
15. Поліщук Т. Під знаком гармонії / Поліщук Т. // День. – 2016. – 27 січ.
16. Голинська О. Віртуози у нас є! / Голинська О. // День. – 2016. – 24 лют.
17. Сюта Б. Українська музика молодшої генерації композиторів / Сюта Б. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.musica-ukrainica-odessa.ua/_a-syuta-youngukrcomp.html
18. Антоненко А. Витончено-філософські звуки / Антоненко А. // День. – 2016. – 1 берез.
19. Десятерик Д. Початок подорожі / Десятерик Д. // День. – 2016. – 11–12 берез.
20. Антоненко А. Полістилістичні та різножанрові діалоги / Антоненко А. // День. – 2016. – 7 квіт.
21. У Києві стартує міжнародний конкурс молодих композиторів / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cultua.media/%20http://cultua.media/harkv/kolumnist/culture/community/andrej-kurkov/music/store/u-kiv-startu-mzhnarodnij-konkurs-molodih-kompozitorv->
22. Кошмал В. «Єдина правда в цьому світі...» / Кошмал В. // Голос України. – 2016. – 9 квіт.

Матеріал підготував

Бурнашов І.Ю., зав. сектором
відділу наукового
аналізу і узагальнення
інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування **І. Г. Піленко**

Підписано до друку 26.12.2016. Обл.-вид. арк. 1,0. Б/т. Зам. 118. Безплатно

Ротапінт НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ–1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12